

Učiteljski list

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Uredništvo (slovenskega dela) in upravnništvo v Trstu (15), Via Udine 35, III. Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, odgovorni urednik slovenskega dela Jože Pahor, hrvatskega dela Vinko Šepić. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 24. — Tekoči pošt. račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu

Št. 22

V Trstu, dne 10. novembra 1924.

Leto V.

Po enem letu

Ko se je lansko jesen uvedla šolska reforma, se je dvignil po vsej državi manjši ali večji odpor proti njej. Način, kako se je uvedla, načela, ki so se ž njo uveljavljala, nepredvidjane tehnične posledice, ki jih je imela njena izvedba, vse je razburjalo javnost kakor še ne prej katerikoli zakon pod «močno» vlado.

Z reformo osnovne šole ni bilo pri nas nič drugače. Določba o pouku v državnem jeziku je prišla nepričakovano in je razburila duhove. Reforma ni bila ni najmanj pripravljena v sporazumu s prizadetimi, se ni skladala z danimi obljubami o spoštovanju običajev v deželi in, kar je bilo najhujše, je zavrгла osnovni princip vsakega uspešnega pouka, ker je zavrгла materski jezik kot učni jezik.

Poleg tega je prinesla reforma še vrsto drugih trdot, ki so zadele na levo in desno. Ponižala je pravno učitelja, podrla praktično šolsko upravo in jo nadomestila z nečem, kar tega imena sploh ne zasluži, ter je odstranila, sledeč nekemu namišljenemu aristokratizmu, vsak vpliv ljudstva na šolo, na ustanovo, ki ga živo zadeva. Vse to ni napravilo šolske preuredbe simpatičnejše, ampak je zbuјalo širok odpor.

Tako smo dobili lansko jesen obsežno gibanje v pokrajini, prvo, ki se je pokazalo v večjem slogu in ki je zajelo vse sloje in stranke. Oglašali so se protesti, predlagale so se peticije, sledile so preiskave, kazni, spori, časnikom pa, ki so nastopili proti gotovim določbam reforme, se je naprtila izvirna dvojezičnost. A šolska preuredba se je skušala vzdržati nespremenjena, vzlic nekaterim zagotovilom, da se kolikor toliko spremeni. Še le pozneje so se začele uvajati spremembe, ki pa so za osnovnošolsko reformo vse prej ko bistvene, zakaj ni se ublažil niti glasoviti četrti člen, niti se ni izboljšala uprava s tem, da bi se pritegnilo k njej ljudstvo, po modernem nazoru, da naj sestoji vsaka avtoriteta iz ljudske in vladne obenem. Stvari so šle svojo pot, pod železnim pritiskom določil, in ž njimi so šli uspehi in neuspehi.

Treba je bilo eno leto skušenj in posebno še: eno leto molka, da so se pokazale posledice, ki so jih nekateri sicer napovedovali, četudi so jih razmere še najboljše razkrile. Nič ni popol-

nega, in kar se je prej s silo tlačilo, je naposled toliko defektneje stopilo pred oči vseh. Če bi bila šolska preuredba v splošnem vzorna, bi se morda dale nekatere ostriosti zakriti. Ima pa preveč napak, da bi bilo lahko zavračati kritiko. Predvsem pa je ostal nje duh, iz katerega je zrastle, med tem ko so se razmere spremenile.

Tako vidimo, po preteku enega leta njenega udejstvovanja, da se javnost ž njo ni pobotala. Učni jezik in odstranitev ljudskega sodelovanja pri razvoju šolstva sta danes dve neprehodni oviri za tukajšnje kraje, da ne govorimo o preganjanju učiteljstva, ki ga ljudstvo čuti kakor preganjanje sebe samega. Posebno vprašanje učnega jezika je danes prav tako pereče, kakor je bilo pred letom dni. Na vsej črti sili zopet na plan, to se čuti povsod in najbolj na skrajni periferiji stikov med starši in učiteljstvom. Čisto razumljivo, ker je ves pomen pouka za potrebe življenja baš v njegovem glavnem sredstvu, v učnem jeziku. Bilo bi drugače, če bi se vsi državljani preživljali v državnih službah in ne le neznamen odstopok.

Povsod se kaže, da borba za edino pravilno pedagoško in didaktično načelo učnega jezika ni ugasnila, ampak da se širi. Polno dokazov vidimo. Kjerkoli so imeli starši možnost, povsod so zahtevali, da se njih otroci poučujejo v materinem jeziku one male ure, ki jih dopuščajo predpisi. Čim bolj se bo državni učni jezik uvajal v ostale razrede, tem širje plasti staršev bodo pritegnjene v vrtinec, tim dalje bodo plale njih zahteve. Tako bo naposled vsečez zainteresirano za stvar, ki postaja večja in važnejša vsled določb samih. Kakor marsikaj drugega pri reformi, se gotovo tudi ta nje učinek ni predvideval.

Reforme prihajajo in odhajajo, zakaj le beg je večer. Ni mogoče reči, koliko življenja imajo določbe, ki so že pri rojstvu naletele na toliko odpora in ki se niso izkazale niti tedaj, ko se je zdelo, da jih zahtevajo vse potrebe časa. Kladiivo dejanskih razmer bo neprestano padalo na nje in jih oblikovalo. Možno je le dvoje: ali se izkažejo edino pravilne in nespremenljive za nedogledno dobo, ali se izkažejo zgrešene. V poslednjem slučaju je le vprašanje časa, kako dolgo ostanejo, ker se morejo zrušiti ob prvem večjem pretresu.

Učenje talij. jezika

I.

Pošto se italijanski jezik za našu seosku slavensku decu ima smatrati tujim, zato bismo mogli dati drugi natpis ovome članku, naime: Tujji jezik u osnovnoj školi, ili kako da učimo tuđe jezike. Naše naime seosko jugoslovensko dete ne razumije i ne govori italij. jezika, za nj je dakle taj jezik, uopće rečeno, tujim. A da li je potrebno i korisno da naše seosko slav. dete nauči «temeljito» ovaj njemu nepoznati jezik, o tomu ne ćemo danas govoriti. Da od njega to «temeljito poznavanje» italij. jezika zahteva današnja naša nova država, to nam je dobro poznato; dapače ona zahteva i više: ona hoće i nalaže da ga naše slav. dete nauči dobro i bolje no svoj materinski jezik. To se razvidi odatle, što se reformom Gentilejevom ukidaju postepeno sve slav. škole u našim pokrajinama, koje se opet polagano pretvaraju u sasma italijanske navodno zato, da se naša mladež «perfektno» upozna sa italij. jezikom. Ali čim naša deca nemadu prigode uživati u školi pouku u materinjem jeziku, bez čega ne mogu upoznati i naučiti svoj materinski književni jezik, tim danom naša deca prestanu izučavati svoj narodni jezik, ne počimaju ga učiti pošto u njemu nemadu prigode govoriti, nemadu zgode slušati ga ni uživati plodove narodne književnosti svoja jezika — jer dete i u najnaprednijih naroda, ne će nit može upustiti se u čitanje svoje narodne knjige, pa ako se nje i loti, ne će je moći s razumevanjem i čustvom čitati. Čim neko dete naime ne će ili ne može da polazi narodnu osnovnu školu, time je osuđeno nesamo na neznanje, i neukost, pošto nema stvarnog i jezičnog temelja i naobrazbe da čita s interesom i razumevanjem plodove svoje narodne književnosti.

Oteti nekome narodu dakle njegove materinje škole znači to oduzeti njemu i njegovoj mladeži sposobnost da čita svoje narodne knjige i novine; ne samo to nego i drugo, da naime uopće ništa ne čita ni u kojem jeziku.

Pošto, moramo to istaknuti, jedno je obiteljski, a drugo književni govor. Kućni, roditeljski govor jest najjednostavniji, pošto su i kućne prilike jednostavne, jednolične. Roditeljska kuća pruža malo predodžbi detetu, prema tomu pruža mu i malu zalihu reči. Majka govori detetu samo o prostim domaćim stvarima, za koje rabi ograničen broj reči. Delokrug neke obitelji, osobito seoske, vrlo je uzak, zato je i detetovo jezično, a dašto i stvarno imanje veoma oskudno, siromašno, prosto. Dočim književni govor, pa iako se temelji na narodnome govoru, bogatiji je, šareniji, bujniji, pošto je on biran govor, ugladjen i usavršen do najviše visine lepote. Da ga dete sasma razumije, valja da ga uči i nauči u svojoj osnovnoj školi i to **čitavom školskom stvarnom obukom**, bez koje ostaje neuko, a neuk čovek

Uspehi Gentilejeve reforme

Menda ga ni zlepa daleč naokoli časopisa, ki bi se ne bil svoječasno bavil z Gentilejevo šolsko reformo in sicer tudi izven državnih mej.

Kdor hoće govoriti o kaki šolski reformi, mora imeti predvsem bodočnost pred očmi, ker šola kot taka ima na trenutne razmere malo vpliva. Toda ta rod, ki je danes pod vplivom šole in ki danes nič ne odločuje, postane v doglednem času vodilen.

ne shvaća knjige, a najmanje će to dete, a jošte manje i teže, ako se njegov materinski jezik razlikuje previše od književnoga. Ako je nekome detetu materinji govor ujedno i njegov književni, ipak s mukom će čitati knjigu. Nema na svetu naroda kojemu bi bio književni jezik tako blizu kaošto je srpsko-hrvatski pučkom govoru. Učitelj štokovac će kazati svojim učenicima štokovskog narečja: Deco, pišite kako govorite, a govorite kako pišete I to dete valja da osnovna škola intelektualno podigne, da uzmožne svoju knjigu prigriliti kao svoju. Jer, za razumevanje knjiga zahteva se neko znanje i neka naobrazba, koju mu može pružiti jedino obuka osnovne škole sredstvom materinskog jezika. Jer zadaća je naime osnovne škole ta, da mladež upozna s književnim njegovim jezikom i to putem i sredstvom čitave, osobito **stvarne obuke**. Jedno od drugog se ne da odeliti; čim ih odelimo, trpi jezična ili stvarna obuka. Ali, zapamtimo dobro, stvar ide pred formom; predmet je temelj predodžbama, a prema tome temelj je znanju i čitavom intelektualnom duševnom životu. Analogno tomu, stvarnim znanjem se pridobiva jezično znanje, pošto pouka u realijama donasa detetu nove pojmove, a njima nove reči i izraze. Jezik se dakle temelji na znanju i naobrazbi. Jedino na realnom tlu zasajden može on cvasti, rasti i ploditi.

Logični zaključak rečenoga jest taj; da osnovnom obukom i školom jezik raste ili pada; a mi ćemo odmah i to dodati, da i znanje i intelektualni život takodjer živi ili umire bez poznanja jezika.

Iz dosad navedena sledi i drugo, naime to, da inorodna škola ne može jezično ni stvarno unaprediti neko dete, pošto mu ona ne može stvarati predodžbe i pojmove, a analogno tome niti ga može naučiti taj tujji jezik. Iz čega opet sledi, da u tujdjoj školi dete ne napreduje u nijednom pravcu, te ga pušta bez stvarnog i jezičnog znanja. Tujdijnska (inojezična) osnovna škola dakle ne diže i ne usavršuje duševne sile detetove, ne podava mu potrebno znanje i ne budi mu čustva; ona zato ne širi prosvetu nit prosvetljuje inorodni narod. Tujdijnske pučke škole jedino dakle sprečavaju kulturu u svojem razvitku, pošto ona prava kultura, može jedino razvijati se na tlu materinskog jezika, na temelju ovog jezičnog i stvarnog znanja što ga dete donasa u školu. — Ne raste svaka biljka u svakoj zemlji, jer svaka zemlja ima i svoju posebnu hranu. Ne uspeva i ne rodi svaka voćka ili žito na svakome tlu, jer svaka ima poseban «ukus» i posebnu potrebu i traži posebnu hranu za svoj razvitak.

Posadimo dakle biljku u prikladnu, njenoj naravi odgovarajućoj zemlji. Smestimo dete u školu što odgovara njegovoj krvi, dotičnoj njegovoj naravi, te jezičnom znanju. — Inače biljke i deca na nepravom mestu ginuti će i usahnuti. — Izgubljene egzistencije!

Ni torej nič posebnega, da se je vse zanimalo za reformo šole v Italiji, ker vsakdo je lahko spoznal, kam meri nova vzgoja najmlajše italijanske generacije in je torej tudi vsakdo že vnaprej — vsaj približno — lahko sklepal, kaj bo iz tega v bodočnosti; to toliko v kulturnem, kolikor tudi v političnem oziru.

Časopisi so prereševali Gentilejevo zakonodajo s stališča posameznih strank. Danes pa, ko se Gentilejeva reforma intenzivno izvaja, se seveda še najbolj pokazujejo njene svetle in temne strani.

Duša šoli ni zakon, temveč učitelj. Kaj pomaga

najboljši, najmodernejši, najprikladnejši itd. šolski zakonik, ako vsak posamezen učitelj v svojem razredu ne dela? Pokaže se torej potreba pobrigati se v prvi vrsti za učiteljstvo. Učitelj mora v šoli imeti glavo na mestu; da pa more tej zahtevi popolnoma ugoditi, je neobhodno potrebno, da mu ni treba skrbeti za vsak dan posebej; njegove gmotne razmere morajo biti zadovoljive.

V koliko zadovoljuje novi zakonik učiteljstvo, lahko danes za mirno vestjo ocenimo, ker se lahko že danes naslanjamo na prakso.

Predvsem moramo pribiti dejstvo, da je Gentilejeva reforma za drugorodce povsem zgrešena. Pustimo za sedaj to vprašanje s stališča psihologa, pedagoga itd. ter pogledimo raje, kako vpliva to na učiteljstvo.

Otroku znan jezik je bil nadomeščen z jezikom, o katerem se mu do pred kratkim še sanjalo ni, ki ga le redkokdaj sliši izven šole in ki ga razume toliko, kolikor zajec na boben. Govoriti torej otroku v tujem jeziku se pravi kapljati vodo v morje.

S tem v zvezi je vprašanje učiteljstva, a s poslednjim zopet šola. Kako to?

Na neki šoli je bil za I. in II. šolsko leto nastavljen tovariš iz Sicilije. Spoznal je seveda takoj prve dni, kakšni bodo njegovi uspehi in — kot pošten človek, je svoje praktično utemeljeno prepričanje javno priznal. Ali veste kako? Cisto enostavno: svojim učencem je zaklical prisrčen «Addio», spravil svoje stvari ter odšel domov. Otroci dotičnega razreda imajo seveda — počitnice... Ako se kdo vpraša, ali je dotični tovariš prav storil ali ne, naj si blagovoli predočiti, kako je moralo biti revežu pred otroci, ki jih ni razumel in katerim se je bal ukazati: Leggetel, ker so se mu na to povelje otroci — vlegli na tla.

So zopet drugi in po večini tovarišice, ki so brezuspešnost svojega delovanja sicer spoznali, nimajo pa toliko moči v sebi, da bi sledili onemu prejšnjemu tovarišu, ampak ostanejo na svojih mestih in... tarnažo in jočejo (v pravem pomenu besede!). Kako izgleda razred takega učitelja, si lahko vsak predstavlja.

Slednjič ostane še ena vrsta italijanskih učiteljev na slovenskih šolah. To so oni, ki so tu radi politike in jim je šola le — služba in pripomoček pri izvrševanju njih politične misije. Pri takem učitelju govoriti o uspehih v šoli je pač velika nesmiselnost.

To je prvi dokaz, da je Gentilejeva reforma v tem oziru — pod ničlo.

Morda bo pa kdo ugovarjal, češ — če že italijansko učiteljstvo ničesar ne more doseči, naj se pa drugorodno učiteljstvo zato pobrini, saj ima zakon tudi paragraf, ki se tika takih slučajev.

Vse res in prav! Toda — kaj pravi praksa? Učiteljstvo, ki ima vse predpisane izkušnje, se prav tako odpušča, kakor ono brez izkušenj. Čemu to? Odstavljanje učiteljstva je sploh velika krivica, ki jo prizadevajo višje šolske oblasti; isto velja tudi za različna šikaniranja in premeščanja. Najnovejša in najoriginalnejša nakana so pa — penzioniranja. Toda o tem pozneje.

Izkušnje iz italijanskega jezika na kr. šolskem skrbstvu. Tovarišicam in tovarišem, ki poprašujejo bodisi podpisanega, ali naravnost na šolsk. skrbstvu glede izkušenj italijanskega jezika, naznanjam: Kom. dr. Reina mi je izjavil, da je priglašencev preko 80. K izkušnji bodo posamezni vabljeni pismeno ali osebno v določenem času. Nihče naj ne skrbi, da se pozabi, a tudi nihče naj ne nadleguje z vpra-

Predvsem — izkušnje usposobljenja za poučevanje italijanščine! Skoro bi rekel: Kdor kaj vé, naj bo tako prijazen, da nam to stvar razloži. Nekoč je zadosovala izkušnja iz italijanščine kot kulturnega jezika, nato se je zahtevala izkušnja kot predmet; v najkrajšem času se bo morala polagati ali bolje ponoviti matura popolnoma v italijanščini. Zakaj se ni kar takoj od začetka zahtevala italijanska matura? Čemu naj dela učitelj toliko poti?

Slednjič — kdor je že resigniral in sklenil tekati k izkušnjam kar «na slepo srečo», se mu navadno primeri, da zamuja izkušnjo za izkušnjo. Kako to? Vprašam le — kdo pa kaj obvešča učiteljstvo o izkušnjah? Včasih se je to izvedelo potom okrožnic. A danes?

O odstavljanju in premeščanju je najbolje, da se molči, ker ima pri tem glavno besedo — politika.

Višek so pa dosegla upokojenja. Hej, to vam je pravo veselje! Srečni oni, ki že tako mladi zaslužijo penzijo, medtem ko morajo drugi za dobivanje pičle pokojnine v službi — osiveti. Kaj zato, da še nimajo deset službenih let in da še nimajo pravice do penzije? Da le imajo poziv v rokah, naj vložijo prošnjo na kolekovanem papirju; drugo pride že samo ob sebi. Zato — glave pokonci, mladi penzionisti! Imeli boste pokojnino in — ker ste še mladi, si lahko preskrbite kako službico in imeli boste dvojen zaslužek. Seveda si je treba preskrbeti službo tostran meje, ker sicer izgubite pravico do pokojnine, kar velja tudi za one, ki služijo že nad deset let.

Poziv odpuščencem, naj vložijo prošnjo za penzijo, je velik humbug in ironija, ker je zelo dvomljivo, koliko pravice in po katerem zakonu sploh imajo.

Taki so uspehi Gentilejeve reforme.

Da bi mi pa kdo ne očital, da sem enostranski in se nič ne vprašam, kakšno je učiteljstvo, si oglejmo še to!

Koncem minolega šolskega leta je bilo potom okrožnic zahtevano, da se ima na vsaki šoli vršiti 25. septembra 1. krajna učit. konferenca, pri kateri morajo prisostvovati vsi učitelji; izjeme so le tisti, ki jim dovoli okr. šol. nadzornik. Mari ni bilo učiteljstvo na svojem mestu? In kaj je s tem dokazalo?

Kr. šolsko skrbništvo v Trstu je odredilo otvorjenje oz. razširjenje mnogih šol. Ali je imenovalo na take šole potrebne učne moči? — Ne! Ali je blagovolilo potrditi provizorične učitelje (ice) za nadaljnje poučevanje pravočasno, kakor zahteva zakon? — Ne! Ali so prošnje, vložene od prov. učiteljstva za stalno nameščenje, že rešene? — Ne, četudi so bile vložene še pred šestnajstimi meseci! Ali je torej ugodilo kr. šolsko skrbništvo Gentilejevemu zakonu, ki zahteva toliko točnost? In zopet — ne!

Kaj sledi iz vsega tega? Odgovor je enostaven: še v višjih šolskih inštancah je Gentile z ozirom na učiteljstvo vse zmešal, kar pomeni, da je napravil v državi velik — Babel. M. Kodrič.

šanja in pospeševanja, ker bi to lahko dovedlo do neprijetnih posledic. Germek.

Zvezin pevski zbor je nastopil 1. t. m. v Dekanih. Vzlic vsem skrajno neugodnim okoliščinam je nastopilo okoli 30 pevk in pevcev, ki so naložo častno rešili. Ljudstvo, ki ga je bilo polno od vseh strani, se kar ni moglo ločiti od zbora.

— Prihodnja zborova vaja bo 7. in 8. decembra,

„Vznemirjenja...“

Končno je dobila kritika vendarle prosto pot, dan za dnem nam časopisi to dokazujejo. Pa čudno: kar je bilo prej — še nedavno temu — suho zlato, postaja danes malovredno blago, često ničvredna šara. Kako prihaja iztreznjenje, nam dokazuje tudi članek z zgornjim naslovom, priobčen v «La scuola» 25. okt., iz katerega objavljamo nekatere odstavke. Članek pravi med drugim:

Delavnost ali preuredbena blaznost ex-ministra Gentileja je bila fenomenalna. Vse veje, tudi zelene in polne soka, je hotel obtolči z mogočnimi udarci sekire. V maju 1923. se je zdelo, da bo pravično uredil pokojninski sistem. Ostali smo razočarani. Tedaj se je odredilo, da bodo tekom 30. septembra uradno upokojeni vsi učitelji, ki so dovršili 40 službenih let. In mnogo jih je odšlo z nezadostnimi nakazili.

Prišel je 31. dec. 1923. in Gentile je v naglici zapada polnomočnosti pozabil, kar je malo mesecev prej odredil. V znanem odloku o gospodarskih izboljšanih učiteljem je postavil odločbo, s katero ni niti za groš povzidal pokojnine, ampak je dvignil le službeno dobo na 45 let. Dobro ali slabo?

Prava Babilonija, o kateri lahko najrazličneje razpravljajo naši upokojenci!

Še druga vznemirjenja na širokem šolskem polju, ker je bila Gentilejeva reforma preveč nasilna, obširna in je zdrobila mnogo navad, oškodovaje z vso silo toliko skromnih šolskih delavcev.

Za nove učne načrte se je na primer mobilizirala precej po njih razglasitvi prava legija proveditorjev, nadzornikov, direktorjev, pedagofov, učenjakov, da so držali konference in zborovanja po vseh najbolj skritih krajih Italije o duhu, mejah in dalekosežnosti omenjenih programov. Toda mnogi učitelji, vse prej kot stari ali nevedni, so naposled razumeli manj kot prej, zakaj se hoče šolski šport na škodo glavnih predmetov in zakaj se šola stavi v službo

pedagoške in filozofske misli, ki je niso vsi sprejeli.

Vznemirjenja se nadaljujejo... Gentilejeva reforma je odpravila zastopstvo učiteljstva v Višjem šolskem svetu naučnega ministrstva, v Šolskem svetu, v Disciplinarnem svetu; je pohabila Osrednji inspektorat za osnovne šole s tem, da je znižala število članov z 10 na 3; je odpravila Pokrajinski inspektorat, ki bi moral, po željah učiteljstva, prevzeti vodstvo osnovnih šol, prepustivši proveditorju upravo srednjih šol; je odpravila spopolnjalne vseučiliške tečaje, nepopolne sicer, a vedno kulturna ognjišča in raztrošene po vseh večjih središčih polotoka; je uničila vzgojevališča v Turinu, Rimu in Neaplju itd.

Kaj naj rečemo o novih tajnih raportih, ki žalijo dostojanstvo našega stanu? Kaj naj mislimo o dopustih za bolezen, skrčenih na dva meseca v letu namesto prejšnjih šestih? Nepošteni so to zlorabljali, res je; toda treba bi bilo urediti določbo, dovoljevaje vsaj tri mesece za težje bolezni.

Še druga novost navdaja s skrbjo mnoge učitelje in učiteljice, ki poučujejo na deželi in ki imajo maloštevilne razrede. Ti se z veliko lahkoto odpravljajo in predajajo odborom za pobiranje analfabetizma. Čital sem v napolitanskem dnevniku imenik premeščenih učiteljev v Kampanji, kjer je mnogo učnih moči izgubilo mesta radi odprave razredov. Naj bi kaj kmalu prenehala ta blaznost štedenja, ki disorganizira šolo in meče nezaupanje in sramoto na našo zemljo...

Tako torej pisec navedenega članka, ki omenja še druge reči in ki končuje z ugotovitvijo, da je to le del vseh napak in škodljivosti reforme. Obljublja, da bo sčasoma naštel še marsikaj, ker ne more spraviti vsega v en članek.

Kdo ve, kaj pa bi pisec dejal o Gentilejevi blaznosti, če bi videl, kaj se godi s šolo in učiteljstvom po naših krajih?

Teorija in praksa

(Donesek k borbi za našo šolo).

(Priredil B. Medvešček).

Profesor Lombardo-Radice slovi v Italiji kot eden največjih modernih pedagogov. Spisal je veliko število pedagoških knjig ter izdal in še izdaja vrsto periodičnih zbirk in publikacij vzgojevalne vsebine. Po smereh, ki jih zasleduje v svojih delih, ga lahko imenujemo učenca in čestilca filozofa Gentileja, saj se tudi sam izrecno nazivlje njegov duševni brat in prijatelj. Pa tudi druge okoliščine opravičujejo to trditev. Oba učenjaka stremita namreč za istimi cilji ter hodita po istih znanstvenih poteh; toda medtem ko je Gentile v prvi vrsti filozof, teoretik, je Lombardo-Radice bolj praktik. Tako so tudi njegova dela spisana na podlagi praktičnega vzgojnega izkustva.

Zloglasna Gentilejeva šolska reforma je produkt obeh pedagogov. Zamislila sta si jo oba teoretično, a sta jo tudi oba vsaj začela praktično izvajati. V kolikor se pa specielno tiče reforme osnovne šole, gre očetovstvo prav gotovo bolj na rovaš drugega kakor prvega, vsaj z ozirom na njeno praktično izvedbo; saj je Lombardo-Radice v Gentilejevem ministrstvu generalni inspektor za vse osnovno šolstvo v državi ter kot tak tudi najvišji odločevalec na tem polju.

Za spoznavanje duha nove šolske reforme je poleg Gentilejevega «Občnega vzgojeslovja» neobhodno

potrebno proučavanje L.-R. dela istega imena*), katero si hočemo v naslednjem poglobljeno ogledati. Še bolj važno je to delo od dela prvega, ker je kot bolj praktično in poljudno pisano, jasneje in lažje razumljivo.

Nas Slovane kot manjšino v Italiji seveda zanima v prvi vrsti nacionalni princip v vzgoji, ki ga zasleduje teoretično v svoji knjigi L.-R. Poudarjam teoretično, kajti kakor se ta princip izvaja v praksi, o tem je pisani pouk nepotreben; saj se ta deli na tako nazoren in nasilen nač.n, da ga je že vsak naš človek, počenši od šestletnega otroka, dovolj bolesto občutil na samem sebi.

Primerjava med teorijo in prakso ni le zato zanimiva in važna, ker nam na najbolj drastičen način odkriva razliko med obojima in nam razgrinja vso hinavščino med besedo in dejanjem, ampak ker nam teoretični nauk L.-R. poleg moralne opore kaže tudi pota in sredstva, kako naj se upiramo izvedbi nekulturnih nakan. Teorija nacionalnega principa v vzgoji ne more torej služiti v boljše razumevanje praktične izvedbe tega principa, ker je popolno zanikanje prvega, ampak le v njegovo uspešno pobijanje. A za nas je prav to važno!

Kriteriji, ki so odločevali pri pisanju L.-R. občnega vzgojeslovja, so po njegovem lastnem podarku, ki je izražen v predgovoru, sledeči:

*) G. Lombardo-Radice: Teorija e storia dell'educazione. — I. - Pedagogia generale; Sezione I. - L'ideale educativo e la scuola nazionale.

znanstvena podlaga, objektivnost ter ozir na notranje intelektualno in moralno izkustvo učiteljskih pripravnikov, katerim naj bi bila ta knjiga v prvi vrsti namenjena. Novost v tej knjigi obstoja v tem, da je v precejšnji meri razvila predstavo in kritično oceno vzgojnega razmerja v etičnih organizmih, v čemer najde mladina poglobljeno svojo dušo.

Delo, ki je bilo izdano med svetovno vojno (1916), pa polaga največjo važnost na **nacionalni princip v vzgoji** s posebnim ozirom na narod kot glavni vzgojni faktor. Je to prvo delo te vrste v Italiji, ki poudarja s tako vnemo ta princip ter ga je radi tega smatrati kot mejnik v razvoju šolstva države. Namen mu je, da vzgaja novo učiteljstvo, ki naj črpa izkustva za svojo vzvišeno nalogo iz zgodovine svoje domovine. Tudi naj pokaže drugim pedagoškim pisateljem smernice, ki jih imajo v bodoče zasledovati.

Vire za novi princip v vzgoji zajema pisatelj predvsem iz vrelcev duševnih velikanov Giobertija in Mazzinija, teh prerokov prave nacionalne vzgoje, ki nima biti ozkosrčna in šovinistična, temveč taka, ki je obenem tudi človeška, kakor je nacija le posebljenje ideala, ki služi v vsem svojem nehanju višjemu idealu: človeštvu.

Poglejmo, kako pojmuje L.-R. nacionalni princip v vzgoji!

V drugem delu omenjene knjige, kjer razpravlja o vzgojnih faktorjih, se nahaja poglavje z naslovom «Vzgoja v socialnih odnošajih in nacionalnem življenju». Poseben odstavek tega poglavja obravnava državo kot domovino in narodnost. Država je L.-R. svobodna zveza poedincev in njihovih združenj; nadrejena oblast, ki je protivna in tuja poedincem, mu je le nasilje. Raditega ne more biti država-ideal nič drugega, ko **domovina** ali **nacija***) (narod). Moralna zavest zavrača vlado, ki ne izvira iz onih, ki državo tvorijo in ni izraz njihove zavesti. Država-domovina je torej ona, v kateri vsakdo svobodno vrši svoje dejavnosti in je deležen vlade, sodelujoč v vodstvu splošnega življenja, omejevan le po lastnih močeh ter oviran le po onih zaprekah, ob katere naleti individualna volja ali samovolja v narodni volji, ki je svobodoljubno določena v zakonih.

V nadaljnjem pravi avtor dobesedno:

«Država-domovina je edino zakonita, ker je izraz duhovnega sodelovanja državljanov, določenem po svobodni volji tekom stoletij srečnih ali bolečnih doživljanjev, ki so ustvarili zavest enote. Zgodovina jo opravičuje in jo zahteva. Toda zgodovina ni narodom zunanji sodnik; je v sami njihovi duši; še več, je vsa njihova duša: zavest, ki jo imajo v sebi.

Kjerkoli občutijo ljudje, da so se stvorili vkup in da to tvorjenje lahko nadaljujejo, združec se v bolj tesno enoto, kjerkoli ljudje občutijo, da lahko združeni dosežejo višje človeštvo, tam je domovina in tam **mora** nastati **nacionalna država**, pospeševaljica spontanega združevanja in zaščitnica vseh energij, temnih in tlačenih od njenega postanka.

Res je sicer, da se domovina in država nikdar ne popolnoma krijeta, toda država je tam strožja in bolj žilava, kjer poganja njena oblika iz njene nacionalne zavesti. Kjer država ni nacionalna, manjka v državljanih tisto živo čustvo solidarnosti, radi katerega podrejajo svojo individualno voljo njenim ciljem ter pospešujejo in branijo njeno življenje.

Zahteva nacionalnosti države obstoji vsa v sledečem: **preteklost se ne sme zabrisati**. Vse, kar

*) Kar je podčrtano v besedilu prevoda, je podčrtano tudi v originalu!

narod predstavlja, izhaja iz njegovih mnogostranskih naporov, ki so nastali tekom organiziranja, vsled konkretnih pogojev, v katerih je živel za splošne cilje, ki so se mu pokazali potrebni.

Prekiniti to organiziranje, odvrniti ga od njegovih direktiv, pomeni razsipati zaklad energij, raztresti ga na vse vetrove.

Pustiti nedovršeno delo katerega naroda, odtegniti človeštvu donesek, ki bi ga lahko dal in ki ga je pripravljal, pomeni kršiti njegovo nacionalno in z njim človeško življenje. Narod, ki je tako nezrel ali šibak, da se ne more sam vladati s popolno avtonomijo, oziroma narod, ki izgubi avtonomijo, za katero je začel svoje zgodovinsko delo, tak narod je v nevarnosti, da izgubi čustvo svoje nacionalnosti in zmožnost za lastno kolektivno dejavnost ter da postane amorfná masa, pasivna v primeri z drugimi narodi.

Kdor je brezdovinec, je manj vreden človek od onega, ki ima domovino. Ampak — poreče kdo — saj se lahko zaklene v življenje v družini, pa prav tako lahko razvija lastno dejavnost, ekonomsko in socialno. Zgrešen je tak nazor. Tudi njegova lastna družina mu bo postala tesnejša, ker ji je odzvet svoboden zrak okoli nje.»

Za svoja dokazovanja podaja na to sledeči konkretni primer:

«Odvzemite Italijanu Italijo in obubožali ga bodele duševno tudi kot očeta s tem, da ste zmanjšali vrednost njegovega otroka, ki ne bo imel več povsem svobodne arene življenja, ki mu bo prepovedano svobodno združevanje, zabranjena svobodna sodba o potrebah njegove dežele, ki mu bo štet v greh polet vseh tistih iniciativ, ki iščejo in hočejo sodelovanja drugih duhov, spontano zahtevanega in sprejetega; sodelovanja, ki ga ne drži na uzdi tuj gospodar, mrzel in sovražen.

Če bi hotel kaj šteti in veljati človek v državi brez narodne avtonomije, bi moral del svojih dejavnosti uporabljati v to, da zmanjša svojo tradicijo, da pozabi delo svojih očetov, raznaroditi bi moral sebe in druge. Ali pa v to, da postane **nevtralen**.

Odvzemite Italijanu Italijo, domovino gospodarico njegove usode in ostalo mu ne bo povsem njegovo niti ekonomsko življenje, kajti bogastva njegove dežele in obrat domače industrije in trgovine, v čegar področju bi lahko razvijal svojo produktivno dejavnost, bi bile podvržene volji gospodovalca, ki ne bi podpiral interesov vladane dežele, če bi ne bili ti v skladu z njegovimi in podrejeni onim. Njegova gospodarska dejavnost bi bila **potisnjena** v meje, ki bi bile določene brez sodelovanja njegove državljske dejavnosti; omejena bi bila z železniškim, carinskim in finančnim režimom, v katerem bi imel gospodovalec glavni delež. Član podjarmljenega naroda ne more gospodarsko napredovati, ne da bi na kakšen način tlačani; v splošnem tlačanstvu je vedno dejstvo ali pa možnost individualnega tlačanstva.

Niti prava socialna dejavnost mu ni dopuščena, zakaj povsod, kjer bo prekoračila gospodovalčeve namene, bo pobijana. In on sam bo moral kot davkoplačevalec dobavljati gospodovalcu sredstva, s katerimi ga bo ta pobijal; z njegovim denarjem bodo plačani stroški policije, ki bo sumničila vsako odkrito kretnjo njegove zavesti in zasledovala udruženja, ki imajo vsiljeno domovino; njegov denar bo vzdrževal tuje **raznarodovalne šole** (podčrtal prevajalec) in plačeval orožje, s katerim bodo prisiljeni on in njegovi, da se borijo za namene naroda, pri čegar zgodovini sodelujejo le kot pasivno orodje. Zgubiti svobodo naroda pomeni končno živeti v

neprestani nevarnosti, da še podpiraš bratomorno delo.

Kdor hoče razmišljati o uničevanju dobrin, ki se vrši z narodnimi zatirani, najde tudi v najnovejši zgodovini Evrope tragične primere. Toda eden med vsemi je strahotno jasen: primer Poljske, tega «križanega naroda.»

Tu navaja avtor tožbe poljskih pesnikov Garczyn-

skega in Mickiewicza, ki v pretresljivih besedah slikata trpljenje zatiranih Poljakov ter kličeta Evropo na pomoč.

Odstavek končuje s podčrtanim zaključkom: «**samovzgoja posameznika ima svojo polno resničnost le v neodvisnosti in svobodi svojega naroda, t. j. v samovzgoji svojega naroda.**»

(Dalje.)

O sestavljenih besedah

Sestavil Ivan Matelič.

(Dalje.)

b. Samostalniške spojenke se tvorijo iz samostalnikov in iz prehodnih nedovršnih glagolskih debel s pripono -ja: četovodja, delovodja, vojskovodja (vodi četo, delo, vojsko), bogomolja (moli Boga), pismoša, zastavonoša (nosi pisma, zastavo); primerjaj z vsemi temi vojvoda (vodi voj); glavobolja, zobobolja (boli glavo, zobe); pa tudi s pripono -je: glavobolje, kostobolje (boli glavo, kosti).

c. Spojenke se tvorijo iz samostalnikov in iz prehodnih nedovršnih glagolskih debel na -ec ali -ka: bogomoljka (moli Boga), zobotrebec (trebi zobe), konjederec (dere konje), ljudožrec (žre ljudi), stezosledec (sledi steze), petolizec (liže pete), zvezdogledec (gleda zvezde), zemljemerec (meri zemljo), poljedelec (dela [obdeluje] polje), koristolovec (lovi korist), bratomorec (mori brata), telovadec, telovadka (vadi telo), čarodejec, čarodejka (deje čare), sviloprejka (prede svilo), domobranec (brani dom), ljudomrzec (mrzi ljudi).

Spojenke pod a, b, c, pomenijo ali delujoče osebe ali delujoče orodje ali sploh nekaj delujočega. Delovanje pove drugi del, predmet, na katerega to delovanje prehaja, pa imenuje prvi del spojenke. Če jih analiziramo, dobimo iz njih prehodni nedovršni glagol s predmetom v tožilniku.

č. Samostalniške spojenke se tvorijo iz samostalnikov in iz prehodnih nedovršnih glagolskih debel na -stvo in pomenijo trajajoče dejanje v samostalniški obliki, ki prehaja na predmet imenovan v prvem delu spojenke: bakrorestvo (reže baker), bogočastvo (glasiti bi se moralo bogočaststvo, a dvakratni st se je skrčil v enega: časti Boga), bogokletstvo, bogotajstvo, bogoskrunstvo (kolne, taji, skrni Boga), zemljemerstvo (meri zemljo), čudodelstvo (dela čudo), čarodejstvo (deje čare), bukoveštvo (veže bukve), bratomorstvo (mori brata, dete).

d. Spojenke se tvorijo iz samostalnikov in iz prehodnih nedovršnih glagolskih debel na -je, imenujejo tudi trajajoče dejanje, ki prehaja na predmet imenovan v prvem delu spojenke in so nekaka skupna imena: bakrorezje (reže baker), bogočastje

(časti Boga), bogokletje, bogoljubje (kolne, ljubi Boga), bratoljubje (ljubi brata), svobodoljubje (ljubi svobodo), prirodoslovje, zvezdoslovje (slove prirod, zvezde).

Spojenke na -stvo in -je se naslanjajo na spojenke pod a, b, c, in je njih logičnost nalična pri vseh peterih vrstah: tvorjene so po istem osnovnem pravilu in se v pomenu ujemajo.

Te spojenke, katerih del znači prehodno nedovršeno dejanje, ki prehaja na predmet imenovan v prvem delu, so najidealnejše.

2. Imamo pa še spojenke iz neprehodnih nedovršnih glagolskih debel, oz. tudi iz prehodnih, katerih prehodnost v spojenki pa ne pride do veljave; v takih spojenkah se dejanje drugega dela nanaša na predmet imenovan v prvem delu. Če jih analiziramo, dobimo nedovršni glagol, katerega dejanje se nanaša na predmet v kakem sklonu s predlogom.

Spojenke se tvorijo iz samostalnikov in nedovršnih glagolskih debel, katerih dejanje se nanaša na predmet imenovan v prvem delu spojenke:

a. na -ec ali -ka značijo delujoče osebe: knjigo-tržec, vinotržec (trži s knjigami, z vinom), hribolazec (lazi po hribih), rokodelc, rokotvorec (dela z rokami), zvezdoslovec, prirodoslovec (slove o zvezdah, o prirodi);

b. na -stvo značijo dejanje v samostalniški obliki: vinotrštvo (trži z vinom), rokodelstvo, rokotvorstvo (dela, tvori z rokami).

Naj bodo spojenke z glagolskimi debli takšne ali takšne, vedno morajo značiti nekaj delujočega.

3. Spojenke z neločljivimi samostalniki iz samostalniškega debela:

a. Spojenke s samostalniškimi debli so prvotni pridevniki, ki so dobili samostalniški pomen; torej so tvorjeni po pravilu pridevniških spojenk iz samostalnika in samostalniškega debela: kozorog, srakoper, volkodlak, bučeglav, rogozob.

b. Spojenke, v katerih je drugi del tvorba iz samostalniškega debela na -ec ali -ka in ki so preobrazbe iz pridevniških spojenk: (bikoglav): biko-glavec, bikoglavka; (kozorog): kozorožec; (rogokrilec): (kodrolas): kodrolasec, kodrolaska; (srborit): srboritec, srboritka; (strahopet): strahopetec, strahopetka.

(Nadaljevanje.)

Iz organizacije

Organizačno delo

Pogosto čujemo tožbe, da člani naših društev ne vrše svojih dolžnosti, da so malomarni, nezavedni, slabiči itd. Mislim, da je bilo vedno tako in da bo tudi — za neko gotovo število naših stanovskih društev in družic. Zakaj? Ker je požrtvovalnost, samozatajevanje, pogum, prepričanje, uvidevanje in spoznavanje vedno last le nekaterih. Kolikor so razmere težje, toliko manj je odločnih mož, ki se ne plašijo ostati v prvih vrstah, boriti se za skupne stanovske in obče koristi. Ni je večje sramote kot pustiti jih same v tej borbi. Saj ni treba, da se

vsakdo ves posveti borbi; marsikdo pa lahko mnogo stori, da nas vseh ne zdrobijo sovražne sile.

Ideal bi bil, če bi slednji v naših vrstah imel tisto odpornost in žilavost, ki je last sinov mladih ljudstev. Žal nam nedostaja samozavesti in tudi izvežbanosti, če je tudi še vedno mnogo idealizma pri nas, vzlic neizprosnim udarcem, ki nas zadevajo.

Pritisek zadnjih treh let nas ni razkropil in zadušil. Vendar se je v naših društvihi čutilo, da so časi ognja in krvi. Če nismo podlegli, je to znamenje, da nismo bili gnili. Toda trpeli smo, zato bo treba sistematičnega dela, da popravimo škodo.

Včasih je bilo organizačno delo omejeno večinoma na društvena zborovanja in delo odborov. S tem je že pri kraju, z drugimi časi so prišle tudi druge

oblike. Organizačno snovanje je danes prešlo na okrožja, kjer se lahko vsakdo uveljavlja z drobnim delom. Le s tem delom se bomo spet utrdili, zakaj priznajmo si, marsikje in marsikaj je bilo pri nas zidano na pesek in ni vzdržalo, ko je prišla povodenj. Z okrožji nam bo mogoče počasi popraviti, kar je nedostajalo v kritičnih urah in kar se je porušilo pod udarci. Okrožja morajo povzeti, kar je potrebno, da društva spet gospodarsko vstanejo, okrožja morajo spet dvigniti stanovsko zavest, utrditi v negotovih prepričanje, da si bomo le sami gmotno in pravno pomagali, a le z borbo in nikdar s ponižnimi prošnjami in beraškim moledovanjem. Okrožja morajo izboljšati tudi kvalitativno naš stan, s pomočjo samoizobrazbe mlajših, katerih vsak lahko nekoliko prispeva za skupno stvar, okrožja morajo s skrbnim zbiranjem kapljic dovesti novih tokov moči, poguma, volje in kreposti v naša društva in v našo široko srednjo organizačno zgradbo. Čim več rok in energije bo delalo na tem, toliko hitreje se spet ojačimo.

Kar smo izgubili terena, moramo spet pridobiti in ga razširiti. Ker ne gre po nekdanjem udobnem načinu zborovanj, moramo na trše delo, ki je toliko hvaležnejše, ker je temeljitejše in globlje. Vprašanje je, če imamo požrtvovalnih delavcev, ki gledajo v prihodnost. Če bi se stan nekoliko bolj zavedal svojega položaja, se ne bi plašil dela, se ga ne bi otresal, zatekaje se po opravičbe v običajno hiperkritično zabavljanje čez vse skraja, le ne čez lastno nedelavnost in udobnost. Osamljeni smo, nihče nas ne pozna, kadar nam je treba pomagati, nihče nas ne mara, ker se danes tako suče svet. En sam nas more rešiti iz težkega položaja: naša volja, naše požrtvovalno, neumorno delo.

Razvijmo okrožja, pozidajmo spet, kar nam je težka vojna porušila, zbirajmo moči, kar je treba, da vzpostavimo spet moralni kapital, ki nam je potreben, da se z večjim samozaupanjem in s trdnějšími živci ozremo v prihodnost. Krožkar.

Zvezin upravni svet je imel 2. t. m. sejo ob polnoštevilni udeležbi. Razpravljalo se je o odslovitvi tovarišev in tovarišic, o šolskih in organizacijskih vprašanjih. Društva so o sklepah obveščena neposredno po zastopnikih.

Goriško učiteljsko društvo je zborovalo 6. novembra t. l. v Gorici v «Trgovskem domu» ob 10. uri.

Predsednik tov. Lojze Urbančič pozdravi s toplimi besedami navzoče učiteljstvo. Spomni se v svojem nagovoru z žalostjo preminule gospe Karle Ponikvarjeve, sestre predsednika naše Zveze, tov. An. tona Germka, in pa pokojne matere tov. Petra Nemca. Učiteljstvo je stojé počastilo njun spomin.

Dalje sporoči, da sta se poslovila od nas tovariša Jakob Novak in Alojzij Gorjup, ki jima želi vse najbolj na novem mestu v Jugoslaviji.

Nadzornik Rubbia je sporočil društvenemu predsedniku, da izroči še tekom tega leta poterjane prispevke za vzdrževanje okrajne učiteljske knjižnice društvenemu odboru za uporabo v knjižnične namene v goriškem, ajdovskem in kanalskem okraju. Glede zadnje draginjske doklade, kjer dolguje bivši okrajni šolski svet še 600 L vsaki učiteljici in učitelju, je pa povedal, da je bila ista protipostavno izplačana in se jo bo moralo vrniti, ker ni bila potrjena od višje šolske oblasti. Deželni šolski svet namreč ni več obstojal ob istem času. Sklene se zategadelj naprositi potom učiteljskega društva šolsko skrbništvo v Trstu, naj bi blagovolilo potrditi sklep bivšega okrajnega šolskega sveta in nakazati še manjkajočo draginjsko doklado.

Nato prečita predsednik okrožnico, v kateri poziva vodstvo Zveze učiteljstvo, da je treba učiteljska društva utrditi in pa razširiti med učiteljstvom izobraževalno akcijo. Zato je treba osnovati majhna okrožja, ki bi združevala bližnje šole in bi se tako vzdrževali stalni stiki med učiteljstvom. V vsakem okrožju bi bil en zaupnik, ki bi pomagal društvenemu blagajniku pri pobiranju članarine, pospeševal samoizobraževalno delo in imel pregled o naročbi «Novega rodu». Predvsem je treba tudi zainteresirati mlade moči in vzgojiti krepak naraščaj.

Učiteljstvo je z zadovoljstvom vzelo v znanje navsote in sklenilo osnovati še v tekočem mesecu v goriškem okraju okrožja.

Predsednik je zopet ostro grajal nebrizne tovarišice in tovariše v okraju, kojih šole niso naročene niti na en izvod «Novega rodu» in poleg tega niti učiteljstvo samo. 31 šol goriškega okraja ni imelo v lanskem letu niti enega naročnika. To je sramota za učiteljstvo! Bilo je naročenih v okraju poprečno 5,9% otrok, toliko odstotkov bi se dalo z lahkoto doseči tudi po šolah, ki so sedaj brez naročnikov. Zato bo treba animirati tovariše, kojih šole niso naročene, da se lotijo takoj dela z nabiranjem naročnikov.

Na stavljeno vprašanje, ali lahko vstopijo v goriško učiteljsko društvo tudi tovarišice in tovariši iz vipavskega okraja, ker jim je bliže do Gorice kot do Postojne, odgovori predsednik, da društvo sprejme vsakega, samo sporočiti mora odjavo postojnskemu učiteljskemu društvu, a goriškemu pa prijavo.

Blagajnik, tov. Mermolja, poda pregled denarnega stanja v l. 1923. Iz istega je razvidno, da je imelo društvo 34472,80 L dohodkov, 21900,85 L stroškov, prebitka ostane 6607,89 L. Obenem sporoči, da je navedeno imetje iz prejšnjih let. Lansko leto je imelo društvo mnogo stroškov, in je še več članov, ki niso poravnali članarine radi zanikarnosti.

Zvezin tajnik toplo priporoča ob sklepu zborovanja takojšnjo ustanovitev okrožij v goriškem okraju; zadostuje tudi, če se učiteljstvo sestane samo enkrat v mesecu. Na ta način se bo učiteljstvo zopet zblížalo.

Preide s k volitvam novega odbora.

Prihodnje zborovanje prvi četrtek decembra t. l. S tem je bil izpolnjen dnevni red in predsednik zaključil zborovanje.

Idrijsko učiteljsko društvo je imelo v nedeljo 19. oktobra svoje prvo zborovanje v tekočem šolskem letu. Udeležilo se ga je 83% članov. Izostali so bili večinoma zadržani.

Tov. predsednik je pozdravil navzoče ter toplo priporočal tesno se strniti v delu za stan, šolo in ljudstvo, ki nas v teh težkih časih silno potrebuje, četudi se še povsod ne zaveda zadosti, kolikega pomena je zanj osnovna šola, in nam v svoji nevednosti dela včasih celo krivico. Nihče naj ne išče samo svojih koristi, nihče naj ne stoji izven organizacije! Vsi hodimo v tesni, ravni vrsti, pripravljani trpeti in se veseliti vsi z vsakim in vsak z vsemi. Opozoril je na veliko vrednost vseh ustanov Zveze in nato prečital okrožnico, ki jo je poslalo vodstvo Zveze okrajnim društvom.

Nato je bil daljši razgovor o urnikih in o razdelitvi šolskih let v posamezne razrede in oddelke na raznih kategorijah šol. Ta razgovor je pokazal, kako važni so razgovori o šolskih zadevah, da bo učiteljstvo v enakih slučajih enako postopalo.

Sledila so poročila o načrtu letošnje samoizobraževalne akcije, o ustanovitvi učit. pevskega zbora

v našem okraju in o našem mladinskem listu. Sklenil se je ustanoviti pevski zbor, ki bo poskušal stopati za zborom Zveze, in določili so se poverjeniki za vse tri ustanove. Za Črni Vrh in bližnjo okolico se je osnovalo posebno okrožje v svrhu vsega organizacijskega dela.

Pri razgovoru v delegacijskem zborovanju, se je izrazila želja, da bi se določilo za del. zborovanje več časa in bi ne bilo treba tako silno hiteti kakor se je hitelo pri zadnjem, da so dobili nekateri delegati utis, da so po nepotrebnem prišli v Gorico. Vsakokrat naj bi bil združen za del. zborovanjem tudi koncert Zvezinega pevskega zbora. Glede socijalnega tečaja se je pa slišala želja, da bi se pri prihodnjem najprej obravnavala snov, ki jo bo proučilo učitelstvo tekom leta pri svojem samozobrazovalnem delu, potem pa naj bi sledila predavanja o drugi snovi. Vsekakor pa naj bi se pravočasno in zadostno zagotovili predavatelji, da se ne bo zgodilo tako kakor se je letos.

S tem je bil dnevni red izčrpan in predsednik je zaključil zborovanje s prošnjo na navzoče, da nesejo tople tovariške pozdrave vsem tovarišicam in tovarišem, ki so bili odsotni.

»Sežansko učiteljsko društvo« bo imelo 4. decembra t. l. ob 10. uri svoje zborovanje v Dutovljah z dnevnim redom:

1. poročilo odbora,
2. notranje organizacijske zadeve društva,
3. volitev odbora,
4. eventualnosti.

Pričakujemo od članstva polnoštevilno udeležbo. Odbor.

Slovensko učit. društvo za Istro je svoje zborovanje preneslo na december.

Za upokojitev. Opozarjamo prizadete, da se prošnje za upokojitev opremljajo s posebno tiskovino (mod. 66 — kat. IV.), ki ma vse podrobnosti glede upokojitve. Brez te tiskovine se prošnje ne upoštevajo.

Dobi se na zahtevo pri učnih ravnateljih.

Plače in definitivna nameščenja. V »Novicah« 6. t. m. popraša nekdo, kaj je s plačami, ki jih nekateri še danes niso prejeli in pa, ali gredo res definitivna imenovanja še v Rim.

Kaj je s plačami, naš list ne more odgovoriti. Res je, da nakazilo plače še marsikdo pričakuje v tem in onem okraju. Zanikernost na pristojnih mestih je razumljiva, ni pa opravičljiva. Gospoda pozablja, da mora učitelj tudi jesti, če naj vrši službo. Kako bi se pospešila nakazila, ne vemo. Stvar ni lahka, saj smo že imeli priliko videti, da tudi pozivi samega »Popolo di Trieste« niso nič izdali, ko je šlo svoj čas za nakazila plač učitelstvu in sicer celo italijanske narodnosti.

Definitivna imenovanja ne gredo v Rim. Radi tega pa ni njih pot nič hitrejša. Nova centralistična uprava je tako sijajna, da ne trpe radi nje le koristi učitelstva, ampak tudi vsega šolstva in s tem ljudstva, ki vzdržuje šolo in nje upravo. Kdor je tako upravo zamislil, ni imel pojma o praktičnem življenju, ki se noče vrteti okoli zelene birokratične mize. Na vseh straneh se kaže škoda, da se ni šolska reforma predložila zbornici v pretres. Zato tudi vidimo, da noče nikjer več dalje.

Odbor za potrjenje učnih knjig je nenadno odnesel... veter, odstopil je. Zakaj, se še ne ve. Govori pa se, da radi protekcij, favorizma, maščevanj tako proti pisateljem kot proti založnikom. S takim... delavnim odborom je seveda zelo trpel knjižni trg in seveda še posebno starši šolske mladine, ker se

cene knjig niso nič... znižale. Baje so v višavah prišli do prepričanja, da bi bilo potrebno izvoliti v ministerjalno komisijo za aprobiranje tekstov tudi učitelstvo. S tem bi se odpravilo strankarstvo in še kaj drugega, posebno pa iskanje »pogreškov« v knjigah, da se zadenejo ljudje in stvari. Treba je bilo poloma aristokratskih metod tudi tukaj, da se spet misli na zastopstvo učitelstva, ki so ga bili s tako naslado pometali skozi... okna! Nas prav veselil!

Nova šolska uredba postaja vedno bolj katastrofalna. Prvotno se je mislilo, po načrtu Benedikta Croceja, urediti šolstvo manj centralistično in se je nameravala pustiti novim pokrajinam že obstoječa samouprava. Prišel pa je častivredni Mussolini in treba je bilo napraviti petdeset milijonov »ekonomije« pri šoli. Po vojaškem zgledu se je skušalo znižati število poveljstev in osredotočiti šolska uprava. Danes je to doseženo, toda šola je na tleh: proveditorji so sicer generali, njih arhivi pa v neredu in polni kupov papirja, ki čaka, da jih zbudi iz večnega spanja poslednja sodba; nadzorniki, odstranjeni iz šol in pravzaprav nepotrebni, se tudi utapljaajo v protokolih; učni ravnatelji so pismonoše in pisalni stroji.

Šolska uprava se mora vsa od kraja izpremeniti, ako naj šola vrši svojo nalogo. Včasih je teror branil, če so hoteli učitelji nasvetovati v šolskih stvareh, zato pa danes splošen nered in mrmranje, ki ga nihče več ne ustavi. Če se ne bo slišal glas učitelstva, če se ne bo upošteval, bo šolstvo v doglednem času popolnoma propadlo. To je danes viden sad reakcije. Ves ustroj preurejene uprave pa je obenem tudi tako drag, da je vseh petdeset milijonov in še nekaj več že šlo v zrak.

Odzdrav na pozdrav. Prijatelj in dobrotnik učitelstva, sam bivši učitelj, G. Vaselli, je imenovan za nadzornika III. okrožja. Imenovanje ga je gotovo razveselilo, zato je porabil priložnost, da je pismeno lepo pozdravil podrejeno učitelstvo, ki ima srečo, da slušbuje pod njim. Za enkrat se umskih in moralnih svojstev gospoda nadzornika III. okrožja za tako mesto ne dotikamo. Ne bo pa nič zgrešeno, če odzdravimo na njegov pozdrav. Bilo bi namreč bolje, če bi gospod nadzornik za III. okrožje nič ne pozdravil učitelstva, posebno pa ne, zavijaje oči. Kakšen prijatelj je namreč našemu stanu, vsi dobro vedo, žal, še predobro. Veliko stvari bi lahko naštel, krivic in nasilstev, ki bi pritisnile njegovemu osladnemu pozdravnemu pismu pravi pečat. Naj poudarimo le eno dejstvo: v nobenem nadzorstvenem okrožju ni toliko odslovljenih učiteljev, kakor v tretjem: kar deset, torej štiri petine vseh! Možu bi delali krivico, če bi mu tu odrekli vsako zaslugo, saj je sam ud imenovanjske komisije! Zato mislimo, da bi si bil raje prihranil pozdrav in da bi pozdravljal še nadalje kakor ima navado in kakor je pozdravil po županu iz Dutovelj onega tovariša, ki so ga po treh letih poučevanja namestili in odslovlili obenem. Zagrozil je namreč dvakrat, da ga bo dal aretirati, če se še kdaj pokaže v vasi. Tako se govoril! Včasih smo bili vajeni, da so nadzorniki svetovali, poučili, tudi grajali. Toda policijskih opravil niso imeli, ker so se še disciplinarnim preiskavam proti učitelstvu najraje izogibali. Zdaj cvete nova pedagogika in so aretacije najhvaležnejša metoda. Dobro. Želimo pa, da bi se vsaj pozdravljalo dosledno po enem načinu in sicer po onem, ki je bolj odkrit in ki prihaja bolj iz srca. To pa zato, ker želimo svojemu prijatelju dobro v toliko, da se mu ne bo treba tako zelo pretvarjati. Pretvarjanje je namreč neprijetno, če mu ni človek vajen...